

й інструментом культурного обміну, професійного розвитку, формування нових моделей комунікації між митцем і глядачем. Ефективне використання цифрових ресурсів у поєднанні з педагогічними практиками та збереженням національних традицій забезпечує комплексний розвиток хореографічного мистецтва, сприяє підвищенню його доступності й популярності та формує сучасний культурний простір, у якому танець виконує роль не лише естетичного явища, а й засобу соціальної комунікації, творчої самореалізації та міжкультурного діалогу.

А. Сафронова

**ХУДОЖНІ, ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНІ
ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБРАЗУ В БАЛЕТНОМУ МИСТЕЦТВІ**

A. Safronova

**ARTISTIC, PHILOSOPHICAL-PSYCHOLOGICAL AND HISTORICAL ASPECTS
OF THE TRANSFORMATION OF THE IMAGE IN BALLET ART**

Трансформація образу — одна з ключових категорій хореографічного мистецтва, що відображає процес перевтілення внутрішніх або зовнішніх якостей героя протягом сценічної дії. Цей процес формує динаміку розвитку сюжету та є важливим показником рівня драматургічної досконалості балету.

Попри очевидну значущість теми, вона залишається недостатньо розробленою в хореології. Саме вивчення трансформації образу дозволяє простежити еволюцію хореографічної мови, визначити тенденції розвитку художніх поглядів і виявити світоглядні та національні цінності, закладені в мистецькій традиції.

У більшості досліджень проблема розкриття образу базується на окремих аспектах: історичне переосмислення персонажу спостерігається в праці Л. Вишотравка, архетипне перетворення образів розглядають Д. Дегтяр, Є. Коваленко, О. Плaxотнюк та ін.; комплексне дослідження різних балетних образів подано в низці публікацій таких авторів, як К. Бортник, В. Захарова, О. Мерлянова, Н. Семенова, О. Чепалов, Є. Щербак тощо.

Трансформація балетного образу — це структурно-композиційна та психологічна категорія, що відображає еволюцію персонажа в межах танцювальної дії, виражену через пластику, музику й драматургічну логіку. Вона є рушійною силою сценічного розвитку, показником зрілості балетної драматургії та індикатором національного стилю в хореографії. З іншого боку, у балетах різних епох — від романтизму до експресіонізму — прийом трансформації образу набуває нових сенсів. Якщо в класичній традиції трансформація означала моральне очищення (наприклад, через кохання або самопожертву), то в сучасній хореографії вона стає способом осмислення духовної свободи людини.

Існує декілька ключових засобів, що забезпечують розвиток сценічного образу: хореографічно-сценографічні (хореографічний текст, пластика, міміка, музика, світло, костюм); історичні (реакції персонажа на плин подій); психологічні (зміни персонажа під впливом рефлексій); історико-культурні імпульси (впливи побуту, народних епох, традицій); взаємодія образів (контраст/подібність, рух/статичність, світло/темрява — через призму дії); герой як символ (втілення певної ідеї — жертви, любові, відродження).

Трансформація образу в балетному мистецтві — це не лише зміна зовнішніх характеристик героя, а відображення його внутрішньої еволюції, психологічної драми та розвитку духовного потенціалу, виражених через мову руху. Цей прийом є ключовим драматургічним механізмом, без якого сценічний твір втрачає цілісність і розвиток. Крім того, трансформація персонажа слугує показником художніх тенденцій часу: від романтичного ідеалу до постмодерного психологізму — у кожному періоді простежується прагнення до нових сенсів та виразних засобів, що розширюють поняття хореографічного образу.

Важливість трансформації полягає в тому, що вона формує динаміку дії й забезпечує поступовий перехід від статичного до емоційно насиченого стану героя.

Таким чином, ідея трансформації образу в балетному мистецтві виступає не лише елементом драматургії, а й філософським принципом, який визначає духовну глибину балету, сприяє усвідомленню сценічного руху як мови художнього мислення та надає змогу формувати нові якості балетного мистецтва — пластично-композиційну досконалість, психологічну наповненість, злободенність.

Е. Самойлова

СИМВОЛІКА ТА КУЛЬТУРНІ КОДИ УКРАЇНСЬКОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

E. Samoilova

SYMBOLS AND CULTURAL CODES OF UKRAINIAN CHOREOGRAPHIC ART

Сучасна українська хореографія є складним культурним феноменом, у якому взаємодіють мистецтво руху, комунікація та процеси формування національної самосвідомості. Танцювальна пластика, ритм і композиційна побудова виступають не лише художніми засобами, а й способом відображення суспільних змін, духовних орієнтирів і колективних емоцій.

Одним із провідних чинників, що визначають зміст і форму сучасного танцювального мистецтва, виступає культурно-символічна кодифікація — процес створення системи рухових, сценічних та композиційних знаків, які несуть культурний сенс і закріплюють національну пам'ять у мистецькому просторі.

У культурному контексті кодифікація означає фіксацію певних форм, символів і образів, які набувають значення для спільноти.

У хореографічному мистецтві це проявляється через:

1. Пластичні схеми руху — притупи, колові оберти, жести розкриття рук, пов'язані з давніми обрядовими та ритуальними традиціями.
2. Образи й сценічні атрибути — рушники, хустки, предмети, що символізують спадковість культури та цінності родової пам'яті.
3. Композиційні рішення — коло, спіраль, групові побудови, які уособлюють соціальну взаємодію, духовну єдність і циклічність життя.

Таким чином, танець постає як читабельний текст культури, де кожен рух, позиція чи побудова містять семантичний зміст, пов'язаний із національними архетипами.

Після проголошення незалежності Україна переживає активний процес самоідентифікації, який природно відбився в хореографії. Танцювальне мистецтво стало важливим каналом передачі колективної пам'яті, осмислення історичних подій і формування нового культурного бачення.